

KATILIM BANKALARININ YAPISAL VE SEKTÖREL GELİŞİMİ*

Nevzat Tetik¹

Ahmet Şahin²

ÖZ

Faizsiz bankacılığın temel felsefesi, kâr ve zarara katılma esasına göre çalışan kuruluşlar olarak İslam dininin faizi kesin olarak yasaklaması prensibinden hareketle hem ekonomik hem de sosyal bir işlevi yerine getirme olgusuna dayanmaktadır. Faizsiz bankacılığın ilk adımları 1963 yılında Mısır'ın Mith Ghamr kasabasında Dr. Ahmet Neccar tarafından faizsiz bir banka modeli olarak atılmıştır. Faizsiz finans kuruluşlarının asıl gelişimi ise, 1973 yılında Cidde'de kurulup 1985 yılında kurumsal anlamda faaliyete geçen İslam Kalkınma Bankası ile başlamıştır. Türkiye'de ise 1983 yılında Özel Finans Kurumları adı altında faaliyet göstermeye başlayan bu kurumlar, 2005 yılından itibaren Katılım Bankası adı altında işlemlerine devam etmişlerdir.

Türkiye'deki katılım bankalarının geride kalan otuz yedi yıllık geçmişine rağmen ülke ekonomisine arzu edilen seviyede bir katkı sunabilecek gelişme trendine sahip olamadığı gözlenmektedir. Bu bağlamda, Türkiye'de faaliyet gösteren katılım bankalarının yapısal ve sektörel olarak optimal düzeyde bir gelişmeyi yakalayamamasındaki handikaplar, yapılan ampirik çalışmalar, ilgili kanunlar ve 2008-2019 yıllarını kapsayan katılım bankalarının bankacılık sektörü içindeki niceliksel payları çerçevesinde irdelenmiştir.

Elde edilen bulgulara göre, katılım bankacılığı hakkında toplumdaki ön yargılı bakış ve bilgi eksikliği, alanında eğitilmiş kalifiye personel sıkıntısı, kullanılan finansman tekniklerine yönelik eleştiriler temel sorunlar olarak gözükmektedir. Söz konusu sorunların aşılması derecesinde katılım bankalarının kendilerine özgü çalışma prensipleriyle bankacılık sektöründeki işlemlerden daha çok pay alarak ülke ekonomisine maksimum seviyede katkı sağlayabileceği söylenebilir.

Anahtar Sözcükler: Faizsiz Finans, Özel Finans Kurumları, Katılım Bankaları.

Jel Kodu: G21, G23.

* Bu çalışma, 10-12 Ekim 2019 tarihleri arasında gerçekleştirilen 1. Uluslararası Türkiye Muhasebe ve Finans Tarihi Kongresinde tam metin olarak sunulan bildirinin revize edilerek düzenlenmiş halidir.

¹ Doç. Dr., İnönü Üniversitesi, İİBF, ntetik44@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-3152-8217>

² Öğr. Gör., Adıyaman Üniversitesi, Besni MYO, a.sahin@adiyaman.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-2145-8961>

Atıf (Citation): Tetik, N. & Şahin, A. (2021). Katılım Bankalarının Yapısal ve Sektörel Gelişimi. *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*(21), 49-66.

Qualitative Research Article / Nitel Araştırma Makalesi

Geliş Tarihi / Received: 25.11.2020
Revizyon Tarihi / Revised: 07.01.2021
Kabul Tarihi / Accepted: 02.03.2021

STRUCTURAL AND SECTORAL DEVELOPMENT OF THE PARTICIPATION BANKS

ABSTRACT

The basic philosophy of interest-free banking predicates the fact of fulfilling on both an economic and social function as organizations working on the basis of participation in profit and loss, based on the principle that the religion of Islam prohibits interest. The first step in interest-free banking is Dr. Ahmet Neccar started in 1963 with the application of an interest-free bank model in Mith Ghamr, Egypt. The major development of interest-free financial institutions started with the Islamic Development Bank, which was established in Jeddah in 1973 and started its institutional activities in 1985. In Turkey, these institutions started to operate under the name of Special Finance Institutions in 1983 and, since 2005, have continued their operations under the name of the Participation Bank.

It is observable that the participation banks in Turkey, despite their thirty-seven-year history have not offered a contribution to the development trends on the country's economy at the desired levels. In this context, we examine the handicaps of the operating participation banks of Turkey are not able to drive an optimal structural and industrial improvement under the past empirical research, related laws, and the quantitative shares of participation banks in the banking sector covering the years 2008-2019.

According to the findings we obtained, the biased view and lack of knowledge of the society about participation banking, the shortage of qualified personnel that trained in the field, and criticisms of the financing techniques used in the sector seem to be the main problems. According to the findings we obtained, the biased view and lack of knowledge of the society about participation banking, the shortage of qualified personnel that trained in the field, and criticism of the financing techniques used seem to be the main problems. We can say that the present problems can be outperformed by contribution to the national economy at the maximum level by getting more shares in banking sector transactions with the working principles of participation banks.

Keywords: Interest-free Finance, Private Finance Institutions, Participation Banks.

JEL Codes: G21, G23.

1. GİRİŞ

İslami finans, İslam hukukuna göre işleyen finansal bir sistemdir. İslami finansın temel kavramları, alım satım ve ticareti desteklemeyi hedeflerken aynı zamanda dürüstlük ve adaleti de destekler. Bu temel öğelerden bir tanesi riba olarak bilinen faizin yasaklanmasıdır. İslam dininin yanında Budizm, Hristiyanlık ve Yahudilik gibi dünya dinleri de tarih boyunca tefecilik ve faiz alınmasını yasaklamışlardır. Müslümanların faiz ödemesi veya alması yasak olmasına rağmen, kâr elde etmek için ticaret yapması ise desteklenmiştir (Alrifai, 2017).

1980'lerde, faizsiz bankacılık, konvansiyonel faiz temelli bankacılık sistemine alternatif bir sistemi ifade etmek için kullanılırken, günümüzde, bir kavram olarak faizden uzak durularak yapılan işlemleri ve operasyonları ifade etmektedir. İslamiyet'te ticarete izin verilmesi ve faizin haram kılınması, İslam ekonomisindeki finansal faaliyetleri, reel varlığa dayalı iş ve ticari işlemlere yöneltir (Ayub, 2017).

Türkiye, İslami bankacılık ile 1984 yılında kurulmaya başlanan “Özel Finans Kurumları” sayesinde tanışmıştır. 16.12.1983 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı’na istinaden Albaraka Türk Özel Finans Kurumu, 21.01.1985 tarihi itibariyle faaliyet izni alarak Türkiye’de kurulan ilk özel finans kurumu ünvanını elde etmiştir (Atar, 2017). 2005 yılında özel finans kurumlarının Katılım Bankası adını alması ve Bankacılık Kanunu’na tabi tutulmaları faizsiz bankacılığın ülkemizdeki gelişimini desteklemiştir. 2010 yılında faaliyette olan katılım bankalarının toplam aktif büyüklüğü 43.338.697.000 TL iken bu rakam 2019 yılında 284.459.000.000 TL’ye yükselmiştir. Bir başka ifadeyle katılım bankaları son 9 yıllık süreçte %556,36 büyümüştür. Aynı dönemde mevduat bankalarının aktif varlıkları %318,72 oranında büyüme göstermiştir. 2010 yılında katılım bankalarının toplam aktiflerinin bankacılık sektöründeki payı %4,31 iken 2019 yılı itibariyle bu rakam %6,3’e yükselmiştir (www.tkbb.org.tr, 2020).

Bankacılık sektöründe giderek daha büyük bir paya sahip olmaya başlayan katılım bankaları, faaliyetlerinde geleneksel bankacılık sisteminde kullanılan tekniklerden de yararlanarak, farklı bir bakış açısıyla kullanılmayan fonları ekonomiye kazandırmaktadır. Ayrıca katılım bankalarının ekonomik kriz dönemlerinde ticari bankalara oranla krizden daha az etkilendikleri de göz önünde bulundurulmaktadır (Çobankaya, 2014). Gösterdikleri hızlı gelişim ile birlikte finans sektörü ve bankacılık sektörü açısından önemli bir konuma yükselen katılım bankalarının daha ulaşmaları gereken konumda olduklarını söyleyemeyiz. Devlet politikası gereği olarak faizsiz finansman yöntemlerine verilen önem ve destekler sonucu katılım bankacılığının önümüzdeki yıllarda daha da gelişeceği ve bankacılık sektörü içerisinde daha önemli bir konuma geleceği öngörülmektedir (Gökçen ve Gönen, 2017).

Dünyada ve Türkiye’de faizsiz bankacılık sisteminin gelişimi ile beraber son yıllarda bu alanla ilgili hem ulusal hem de uluslararası çok sayıda çalışma yapılmıştır. Cevik and Charap (2011) tarafından Malezya’daki İslami bankaların kâr payı oranları ile ticari bankaların faiz oranları arasında ilişki olup olmadığının araştırıldığı çalışmada, mevduat faiz oranları ile kâr payı oranlarının uzun vadede eş bütünleşme sergilediği sonucuna ulaşılmıştır. İbrahim (2015) tarafından yapılan çalışmada, Birleşik Arap Emirlikleri’ndeki İslami bankalar ile ticari bankaların performansları ölçülmüş ve İslami bankaların hisse göstergelerinin performansı ile genel istikrar açısından daha yüksek performans gösterdikleri sonucu ortaya konmuştur. Mousa (2016) tarafından Ürdün’deki İslami bankaların performansının incelediği çalışmada, İslami bankaların yeterli sermayeye sahip olduğu ve kazançlarını artırdığı tespit edilmiştir. Çetin (2018) tarafından yapılan çalışmada, Türkiye’deki mevduat bankalarının katılım bankalarına göre hem 0,49 puan daha yüksek getiri ile fon kullandırdığı hem de 0,92 puan daha düşük maliyetle fon kullandırdığı sonucuna varılmıştır. Gündoğdu (2018) tarafından katılım bankalarının finansal performansının Gri İlişki Analizi yöntemi ile analiz edildiği çalışmada, 2010-2017 yılları arasında Türkiye Finans Katılım Bankası en yüksek finansal performansa sahip katılım bankası olarak bulunmuştur.

Bu çalışmada ise dünyadaki faizsiz finans kuruluşlarının genel durumu üzerinde durularak özelde Türkiye’deki gelişim trendi irdelenmiştir. Ayrıca Türkiye’deki faizsiz finans kuruluşları olarak hizmet veren katılım bankalarının gelişimleri önündeki temel engeller ve sorunlar ortaya konularak çözüm önerileri geliştirilmeye çalışılmıştır.

2. KATILIM BANKACILIĞI KAVRAMI

Bütün toplumların kendilerine özgü inanç sistemleri mevcuttur. Bu sistemler içerisinde genellikle temel dayanak noktası kutsal kitaplar olmuştur. Müslümanların kutsal kitabı olan Kur'an ile birlikte Sünnetler birçok konuda toplumsal hayatı düzenleyici kurallar koymuştur. Bu kurallar ekonomik hayat için de geçerli olmuştur. Bu doğrultuda Kur'an'da ve Sünnetlerde yasaklanan faiz, İslam ülkelerinde alternatif bir bankacılık sistemi arayışını ortaya çıkarmıştır (Baykara, 2012). Bu düşünce temelinde ortaya çıkan katılım bankaları, kâr ve zarara katılma esasına göre çalışan kuruluşlar olarak İslam dininin faizi kesin olarak yasaklaması prensibinden hareketle hem ekonomik hem de sosyal bir işlevi yerine getirmeye çalışmaktadırlar. Söz konusu kuruluşlar için, dünyada İslami temellere dayalı olmaları sebebiyle "İslam Bankacılığı" (Islamic Banking), faizsiz olmalarından hareketle "Faizsiz Bankacılık" (Interest-Free Banking) kavramları yaygın olarak kullanılmaktadır (Ustaoglu, 2014). Türkiye'ye özgü olarak ta kâr ve zararın karşılıklı paylaşılmasından dolayı "Katılım Bankacılığı" kavramı kullanılmaktadır.

Katılım bankaları geleneksel bankacılığın yerine geçen kuruluşlar olarak değil tamamlayıcı unsurlar olarak görülmelidirler. Bankaların sunamadıkları faiz içermeyen finansal araçları, seçenek olarak faiz almak istemeyen tasarruf sahiplerine sağladıklarından, sermayede ataleti kullanıma katan yararları bulunmaktadır (Apak ve Açıköz, 2011:71).

3. İSLAMİ FINANSIN DÜNYADAKİ GELİŞİMİ

Çoğu yaklaşıma göre dünya üzerinde modern anlamda İslami bankacılık faaliyeti gösteren ilk yapı olarak, 1963 yılında Mısır'da bulunan Mith Gamr kasabasında Ahmed en-Neccar tarafından kurulan banka gösterilmektedir. Bunun dışında 1974 yılında kurulan İslam Kalkınma Bankası'nı ve 1975 yılında kurulan Dubai İslam Bankası'nı ilk özel İslami ticaret bankasına örnek olarak gösterilen yaklaşımlar da bulunmaktadır. Fakat literatür taramasında adından bahsedilmeyen ancak başında İslam kelimesi bulunan ilk banka Osmanlı Devleti döneminde 1913 tarihinde faaliyete başlamıştır. Bu bankanın ismi Adapazarı İslam Ticaret Bankası'dır. Komandit şirket olarak kurulan bu banka 1924 tarihinde Adapazarı İslam Türk Ticaret Bankası olarak anonim şirkete dönüşmüştür. 1928 yılında İslam kelimesi bankanın adından çıkarılmıştır. 1937 tarihinden itibaren ise Türk Ticaret Bankası A.Ş. olarak faaliyetlerine devam eden banka, 1997 yılında TMSF'ye devredilmiştir. Bir İslam bankası olarak kurulan bu kurumun, zamanla konvansiyonel banka olarak faaliyetlerini sürdürdüğü görülmektedir (Atar, 2017:1039).

Dünyada İslami bankacılık faaliyetlerinin büyük bir çoğunluğu körfez ülkeleri tarafından gerçekleştirilmektedir. Körfez İşbirliği Konseyi (Gulf Cooperation Council-GCC) ismiyle bir birlik oluşturan ülkeler Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE), Kuveyt, Katar, Bahreyn ve Umman'dan oluşmaktadır. İslami Finansal Hizmetler Kurulu tarafından 2020 yılı Haziran ayında yayınlanan rapora göre bu konseye dâhil ülkeler, 2019 yılında dünyadaki İslami finans sektörünün aktif büyüklüğünün %45,4'üne sahiptirler. Ortadoğu ve Güney Asya ülkeleri olan ve MESA olarak adlandırılan Afganistan, Bangladeş, İran, Irak,

Ürdün, Lübnan, Maldivler, Filistin, Pakistan ve Sri Lanka ülkeleri ise İslami finans sektörünün aktif büyüklüğünün %25,9'una sahiptir. Malezya başta olmak üzere Endonezya, Filipinler, Tayland, Singapur gibi ülkelerin oluşturduğu Güney Doğu Asya ülkeleri ise toplam aktif büyüklüğün %23,5'ine sahiptir. Kuzey Afrika ve Sahra altı Afrika ülkeleri %1,6'lık bir pay alırken, geri kalan Avrupa, Amerika ve Orta Asya ülkeleri ise %3,7'lik bir paya sahiptirler (Islamic Financial Services Board, 2020: 5).

Tablo 1. İslami Finansal Varlıkların Dağılımı (Milyar \$)

Bölgeler	Banka Varlıkları		Sukuk		İslami Fonlar		Tekafül		Toplam	
	2012	2019	2012	2019	2012	2019	2012	2019	2012	2019
Güney Doğu Asya Ülkeleri	171,8	240,5	160,3	303,3	22,6	26,7	2,7	3,02	357,4	573,5
GCC Ülkeleri	434,5	854,0	66,3	204,5	28,9	36,4	7,2	11,7	536,9	1106,6
MESA Ülkeleri	590,6	584,03	1,7	19,1	0,2	16,5	6,9	11,36	599,4	631,3
Afrika Ülkeleri	16,9	33,9	0,1	1,8	1,6	1,6	0,4	0,55	19	37,9
Diğer Ülkeler	59,8	53,1	1,0	14,7	10,8	21,1	0,0	0,44	90,6	89,3
Toplam	1.273,6	1765,8	229,4	543,4	64,2	102,3	17,2	27,07	1693,9	2438,6

Kaynak: Tablo, www.ifsb.org internet sitesinden elde edilen verilerle yazarlar tarafından hazırlanmıştır.

İslami finans varlıklarının 2012 ile 2019 yıllarındaki bölgesel gruplar bazındaki verileri Tablo 1'de verilmiştir. Bu verilere göre dünya genelindeki İslami finansal varlıkların toplamı 2012 yılından 2019 yılına kadar %43,96 büyüme göstererek 2.438,6 milyar \$ seviyesine ulaşmıştır. Veriler bölgeler bazında incelendiğinde, 2019 yılında 1.106,6 milyar \$'lık değer ile en yüksek İslami finansal varlığa sahip olan bölge, GCC olarak bilinen Körfez İşbirliği Konseyi ülkelerinin oluşturduğu bölgedir. Ayrıca 2012 yılına göre İslami finansal varlıklarda en fazla artış gösteren bölge de %106,11'lik artış ile yine Körfez İşbirliği Konseyi ülkelerinin içinde bulunduğu bölgedir. Bu bölgeyi %95,74'lük artış ile Afrika ülkeleri takip etmektedir. Tablodaki veriler İslami finansal varlık çeşitlerine göre incelendiğinde ise dünya genelinde 2012-2019 yılları arasında tüm kalemlerde artış sağlandığı görülmektedir. İslami banka varlıklarında %38,65, sukuklarda %136,88, İslami fonlarda %59,35 ve tekafül yani İslami sigortada %57,38 oranında artış sağlanmıştır.

Ülkelerin global İslami bankacılık içerisinde aldıkları paylar incelendiğinde (Tablo 2), en yüksek paya %28,6'lık oran ile İran'ın sahip olduğu görülmektedir. Fakat İran'ın 2014 yılından itibaren toplam içindeki payı yaklaşık %12 azalmıştır. İran'ı %24,9'luk pay ile Suudi Arabistan, %11,1'lik pay ile Malezya, %8,7'lik pay ile Birleşik Arap Emirlikleri ve %6,3'lük pay ile Kuveyt izlemektedir. Türkiye'nin ise İslami bankacılıktaki payı 2014 yılında %3,2'ye yükselmişken 2019 yılında bu oran %2,6'ya düşmüştür. Bu ülkelerden İran ve Sudan diğer ülkelerden farklı olarak ülke genelindeki bankacılık faaliyetlerinin tamamını İslami bankacılık prensiplerine göre gerçekleştirmektedirler. İran, 1979 yılının Temmuz ayında tüm bankaları millileştirmiş ve bankaların İslami usullerle idaresine karar verilmiştir. Sudan da ise, 1989 yılında hükümetin konvansiyonel bankacılığı yasaklaması ve 1991 yılından itibaren bu kararın

uygulanmaya başlaması ile bu tarihten itibaren tüm bankacılık faaliyetleri İslami bankacılık prensiplerine göre gerçekleştirilmektedir (Atar, 2017: 1041). Ülkelerdeki İslami bankaların tüm bankacılık sisteminden aldığı paya göre; İran ve Sudan'ın arkasında %69 ile Suudi Arabistan, %62,8 ile Bruney, %48 ile Kuveyt, %28,4 ile Malezya, %26,1 ile Katar, %25,3 ile Bangladeş, %20,6 ile Birleşik Arap Emirlikleri ve %16,2 ile Ürdün yer almaktadır. Türkiye'deki katılım bankalarının bankacılık sisteminden aldığı pay ise %6,3 ile bu ülkelerin çok gerisindedir.

Tablo 2. Ülkelerin Global İslami Bankacılık Toplamından Aldıkları Paylar (%)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
İran	39,7	38,0	40,21	37,3	33,0	34,4	32,1	28,6
Suudi Arabistan	13,7	19,0	18,57	19,0	20,6	20,4	20,2	24,9
Malezya	9,8	10,0	9,56	9,3	9,3	9,1	10,8	11,1
BAE	9,1	7,0	7,36	8,1	9,0	9,3	9,8	8,7
Kuveyt	9,0	6,0	5,97	5,9	6,1	6,0	6,3	6,3
Katar	4,1	4,0	4,47	5,1	5,8	6,0	6,2	6,1
Türkiye	2,7	3,0	3,20	2,9	2,9	2,6	2,6	2,6
Bahreyn	2,3	2,0	1,67	1,7	1,7	1,7	0,7	1,8
Endonezya	1,5	2,0	1,39	1,4	1,6	1,8	1,9	2,0
Mısır	1,3	1,0	1,17	1,3	1,0	0,8	0,6	0,8
Sudan	1,1	1,0	1,00	1,2	1,3	1,6	0,7	0,6
Bangladeş	1,0	2,0	1,34	1,6	1,8	1,9	1,9	2,1
Pakistan	0,8	1,0	0,75	1,0	1,1	1,2	1,3	1,1
Diğer	3,8	4,0	3,34	4,4	4,8	3,2	3,6	3,3

Kaynak: Tablo, www.ifsb.org internet sitesinden elde edilen verilerle yazarlar tarafından hazırlanmıştır.

4. KATILIM BANKACILIĞININ TÜRKİYE'DEKİ TARİHSEL GELİŞİMİ

Türkiye'de 1970 yılına kadar faizle ilgili meseleler sadece din çerçevesinde ele alınmış ve faizin ekonomik açıdan değerlendirilmesine gereken önem verilmemiştir. Faizsiz finans alanında dünyada yaşanan gelişmelerle birlikte, Türkiye'de de bu alandaki ilk atılım 11.11.1975 tarih ve 13 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası A.Ş.'nin (DESİYAB) kurulması olmuştur. Bankacılık alanında kâr-zarar ortaklığı ilkesi doğrultusunda faizsiz kredi ve finansman sağlamak amacıyla kurulan DESİYAB'ın yönetim kurulu, bankanın faizli veya faizsiz çalışması konusunda tercih yetkisi ile donatılmıştır. Ancak bankaya mevduat toplama yetkisi ile birlikte yurt içinde ve yurt dışında şube açma yetkilerinin verilmemiştir. Bunun sonucunda banka sadece proje değerlendiren bir ofis havasına bürünmüştür. 1978 yılında ise banka, yönetim kurulunun aldığı karar ile faizli olarak çalışmaya başlamıştır. DESİYAB'ın adı, 1988 yılında Türkiye Kalkınma Bankası olarak değiştirilmiştir (Coşkun, 2008).

Esas olarak Türkiye'de katılım bankacılığının temeli, 16.12.1983 tarihli Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile atılmıştır. Bu kararname ile Türkiye'de Özel Finans Kurumu (ÖFK) adı altında faizsiz işlem yapma prensibine sahip olan kuruluşların kurulmasına imkân tanınmıştır. Bu sayede faiz hassasiyetine sahip olan ve parasını ticari bankalarda

değerlendirmek istemeyen “yeşil sermaye” adı ile anılan kesimin “yastık altında” tuttuğu parasını ekonomiye kazandırmak amaçlanmıştır. Bu tarihten sonra ilki “Albaraka Türk Özel Finans Kurumu” olmak üzere toplam altı tane özel finans kurumu kurulmuştur. Özel Finans Kurumlarının isimleri ve kuruluş tarihleri Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3. Özel Finans Kurumlarının Kuruluş Yılları

Özel Finans Kurumları	Kuruluş Yılları
Al Baraka Türk Özel Finans Kurumu A.Ş.	1984
Faysal Finans Kurumu A.Ş.	1985
Kuveyt Türk Evkaf Finans Kurumu A.Ş.	1989
Anadolu Finans Kurumu A.Ş.	1991
İhlas Finans Kurumu A.Ş.	1995
Asya Finans Kurumu A.Ş.	1996

Kaynak: Tablo, TKBB internet sitesinden elde edilen verilerle yazarlar tarafından hazırlanmıştır.

1999 yılına gelindiğinde ise; 4491 sayılı “4389 sayılı Bankalar Kanunu’nda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun” ile ÖFK’ların Bankalar Kanunu kapsamına alınmasına karar verilmiştir. Bu kanun ile ÖFK’lar 4389 sayılı Bankalar Kanunu’nun bazı maddeleri dışındaki diğer maddelerine tabi olmuş ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu’nun (BDDK) kapsamına alınmışlardır.

Bu kurumlar arasında yer alan “İhlas Finans Kurumu (İFK)” 2000 yılının son çeyreğinde özellikle bankacılık ve finans sektöründe ortaya çıkan krizden olumsuz yönde etkilenmiştir. Bunun neticesinde BDDK’nın 10.02.2001 tarih ve 171 sayılı kararı ile bu kurumun faaliyet izni kaldırılmış ve TMSF’ye devredilmesine karar verilmiştir (www.ifk.com.tr, 2019).

19.10.2005 tarihinde kabul edilen ve 01.11.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ile Özel Finans Kurumları’nın isimleri “Katılım Bankası” olarak değiştirilmiştir. Ayrıca ÖFK’ların bağlı oldukları Özel Finans Kurumları Birliği’nin ismi de “Türkiye Katılım Bankaları Birliği (TKBB)” olarak değiştirilmiştir. Bu değişikliklerden sonra faaliyet gösteren ÖFK’lardan ismini 2001 yılında Family Finans Kurumu olarak değiştirmiş olan Faysal Finans Kurumu ile Anadolu Finans Kurumu 30.12.2005 tarihinde birleşme yoluna gitmişler ve Türkiye Finans Katılım Bankası adını almışlardır. Türkiye Finans dışında 2005 yılsonu itibariyle Türkiye’de faaliyette olan katılım banka sayısı Albaraka Türk Katılım Bankası, Kuveyt Türk Katılım Bankası ve Asya Finans Katılım Bankası (Bank Asya) olmak üzere dört adettir.

15.10.2014 tarihinde Ziraat Katılım Bankası’nın ve 25.06.2015 tarihinde ise Vakıf Katılım Bankası’nın kurulması ile faaliyet gösteren katılım bankası sayısı altıya yükselmiştir. BDDK 29.05.2015 tarihinde, Bank Asya’nın TMSF’ye devredilmesine ve 22.07.2016 tarihinde ise faaliyet izninin kaldırılmasına karar vermesiyle beşe düşen katılım bankası sayısı, son olarak 26.02.2019 tarihinde Türkiye Emlak Katılım Bankası’nın faaliyet izni alması ile tekrar altı olmuştur. Son kurulan üç katılım bankasının kamu sermayeli olması, devlet politikasında katılım bankacılığının ön planda olduğu söylenebilir.

5. KATILIM BANKALARININ BANKACILIK SEKTÖRÜNDEKİ YILLAR İTİBARIYLA NİCELİKSEL YAPISI

Bu bölümde katılım bankalarının bankacılık sektörü içindeki niceliksel paylarının 2008 ile 2019 yılları arasındaki gelişim süreci istatistikî veriler çerçevesinde ele alınarak değerlendirilmeye çalışılmıştır.

5.1. Katılım Bankalarının Aktif Gelişimi

Tablo 4 incelendiğinde, katılım bankalarının aktif büyüklükleri her yıl bir önceki yıla göre artış göstermiştir. 2008 yılından itibaren yıllık ortalama büyüme oranı %25,39 olarak gerçekleşmiştir. Özellikle 2014-2017 yılları arasındaki dönemde bu ortalamanın altında büyüme gerçekleştiği anlaşılmaktadır.

Tablo 4. Katılım Bankalarının Aktif Gelişimi

Yıllar	Aktif Toplamı (Milyon TL)	Değişim Oranı (%)	Bankacılık Sektöründeki Payı (%)
2008	25.769	32,59	3,52
2009	33.628	30,50	4,03
2010	43.339	28,88	4,31
2011	56.077	29,39	4,61
2012	70.245	25,27	5,13
2013	96.022	36,70	5,55
2014	104.073	8,38	5,22
2015	120.252	15,27	5,10
2016	132.874	10,50	4,87
2017	160.136	20,52	4,92
2018	206.806	29,14	5,35
2019	284.450	37,54	6,33

Kaynak: Tablo, www.tkbb.org.tr ve www.bddk.org.tr internet sitesinden elde edilen verilerle yazarlar tarafından hazırlanmıştır.

Bunun sebebinin ise Asya Finans Katılım Bankası A.Ş.'nin kapatılma sürecinde yaşanan olduğu söylenebilir. Yine katılım bankalarının aktif toplamalarının bankacılık sektöründen aldığı pay incelendiğinde 2013 yılına kadar giderek artan bir oranda pay alınırken, 2014-2016 yıllarında bu oranın düştüğü görülmektedir. 2017-2019 yılları arasında ise bankacılık sektörünün üzerinde bir büyüme gösterilerek sektörden alınan payda artış sağlanmıştır.

5.2. Katılım Bankaların Topladığı Fonların Gelişimi

Katılım bankalarının topladığı fonlar incelendiğinde (Tablo 5), her yıl büyüme yaşandığı görülmektedir. Bunun yanında, 2008 ile 2013 yılları ve 2017 ile 2019 yılları arasında bankacılık sektörünün üzerinde bir büyüme oranına sahip olan katılım bankaları, 2014-2016 yıllarında ise sektör ortalamasının altında büyüme oranına sahip olmuşlardır. 2008 yılında katılım bankalarının toplanan fonlarda sektörden aldığı pay %4,06 iken, bu oran 2019 yılında (2014-2017 yıllarındaki düşük büyüme oranlarına rağmen) en yüksek rakam olan %8,39'a ulaşmıştır. Oranın son üç yılda bu kadar artmasındaki temel nedenin devlet destekli kurulan katılım bankaları olduğu söylenebilir.

Tablo 5. Katılım Bankalarının Topladığı Fonların Gelişimi

Yıllar	Toplanan Fonlar (Milyon TL)	Değişim Oranı (%)	Bankacılık Sektöründeki Payı (%)
2008	19.210	28,56	4,06
2009	26.841	39,72	5,22
2010	33.828	26,03	5,36
2011	39.374	16,39	5,63
2012	48.198	22,41	6,15
2013	61.495	27,59	6,48
2014	65.405	6,36	6,19
2015	74.362	13,70	5,96
2016	81.505	9,61	5,59
2017	105.310	29,21	6,14
2018	137.220	30,30	6,71
2019	215.983	57,40	8,39

Kaynak: Tablo, www.tkbb.org.tr ve www.bddk.org.tr internet sitesinden elde edilen verilerle yazarlar tarafından hazırlanmıştır.

5.3. Katılım Bankaların Kullandığı Fonların Gelişimi

Tablo 6'daki kullanılan fon miktarlarına göre katılım bankaları, 2010, 2014, 2015 ve 2016 yıllarında sektör ortalamasının altında bir büyüme sağlamışlardır. Özellikle 2016 yılında Bank Asya'nın TMSF'ye devredilmesi sonucu katılım bankalarının sektörden aldığı pay, incelenen yıllardaki en düşük oran olan %4,79'a düşmüştür. Bu tarihten sonra sisteme katılan yeni bankalarla birlikte katılım bankalarının topladığı fonların bankacılık sektöründeki payı, son üç yılda artış göstererek %5,46 seviyesine yükselmekle beraber hâlâ 2009 yılında sahip olduğu oranın altındadır.

Tablo 6. Katılım Bankalarının Kullandığı Fonların Gelişimi

Yıllar	Kullandırılan Fonlar (Milyon TL)	Değişim Oranı (%)	Bankacılık Sektöründeki Payı (%)
2008	19.733	28,70	5,13
2009	24.911	26,24	5,95
2010	32.085	28,80	5,79
2011	41.096	28,08	5,90
2012	50.031	21,74	6,03
2013	67.248	34,41	6,15
2014	69.622	3,53	5,44
2015	79.191	13,74	5,23
2016	84.880	7,18	4,79
2017	106.733	25,75	4,97
2018	124.562	16,70	5,05
2019	149.475	20,00	5,46

Kaynak: Tablo, www.tkbb.org.tr ve www.bddk.org.tr internet sitesinden elde edilen verilerle yazarlar tarafından hazırlanmıştır.

5.4. Katılım Bankalarının Özkaynak Gelişimi

Tablo 7 incelendiğinde, katılım bankalarının özkaynak toplamının 2008 yılından itibaren her yıl arttığı görülmektedir. Bu yıllarda sadece 2014 ve 2016 yıllarında %10'un altında bir büyüme sağlanırken, diğer yıllarda ise yıllık ortalama %20,93 oranında bir büyüme sağlanmıştır. Tabloda ayrıca katılım bankaları ile mevduat bankalarının sermaye yeterlilik rasyoları ele alınmıştır.

Tablo 7. Katılım Bankalarının Özkaynak Gelişimi

Yıllar	Özkaynak Toplamı (Milyon TL)	Değişim Oranı (%)	Sermaye Yeterlilik Rasyosu (%)	Mevduat Bankalarının SYR (%)
2008	3.729	57,74	15,0	16,5
2009	4.420	18,53	15,3	19,3
2010	5.457	23,46	15,1	17,7
2011	6.193	13,49	14,0	15,5
2012	7.377	19,12	13,9	17,2
2013	8.833	19,74	14,0	14,6
2014	9.610	8,80	14,5	15,7
2015	10.642	10,74	14,9	15,0
2016	11.494	8,01	16,2	15,1
2017	13.645	18,71	16,9	16,4
2018	16.796	23,09	16,0	16,9
2019	21.762	29,70	18,1	18,0

Kaynak: Tablo, www.tkbb.org.tr ve www.bddk.org.tr internet sitesinden elde edilen verilerle yazarlar tarafından hazırlanmıştır.

Sermaye yeterliliği hesaplamalarının özü, bulundurulmuş özkaynaklar ile üstlenilen riskler arasında bir denge kurma ve bu dengeyi sürdürme felsefesi üzerine kuruludur. Diğer taraftan ise, birer güven kurumları olarak bankaların sermaye yapılarının yeterliliği ve güçlülüğü, sistemin işlemesi ve güven sağlanmasının temel koşullarıdır (Hazar, Babuşçu, Tekindal ve Köksal, 2018). Bankaların sermaye yeterlilik rasyolarının Basel III kriterleri kapsamında en az %8 olması istenmektedir. Türkiye’de ise bu oranın %12 seviyesinde olması hedeflenmektedir (www.ab.gov.tr, 2021; BDDK, 2010: 12). Katılım ve mevduat bankaları, incelenen bütün yıllarda bu oranın üzerinde sermaye yeterlilik rasyosuna sahip olmuşlardır.

5.5. Katılım Bankalarının Net Kâr Gelişimi

Katılım bankalarının dönem kârları incelendiğinde (Tablo 8), sadece 2014 yılında düşüş yaşandığı bunun dışında her yıl artış olduğu görülmektedir. 2014 yılında ise Bank Asya’nın elde ettiği 813 milyon liralık zarar bu sonucu doğurmaktadır. Bu zarar çıkarıldığında diğer üç katılım bankası bir önceki döneme göre kârlarını %6,46 oranında artırmışlardır. Tabloda dönem net kârlarının yanında katılım bankaları ve mevduat bankalarının ortalama özkaynak kârlılıkları incelenmiştir. Ortalama özkaynak kârlılığı rasyosu; dönem kârı veya zararının, ortalama özkaynak tutarına bölünmesi ile hesaplanır. Bu rasyo, bankaların sahip oldukları sermayeyi ne derece kârlı kullandıklarını gösteren ve bankaların kârlılık analizlerinde ele alınan önemli bir kriterdir (Dizgil, 2017: 34). 2014 ve 2015 yıllarındaki anormal durum göz ardı edildiğinde

katılım bankaları ve mevduat bankalarının özkaynak kârlılıkları birbirine yakın gerçekleşmiştir. Bunun yanında incelenen dönemlerde mevduat bankaları en yüksek kârlılık oranına %25,24 ile 2009 yılında ulaşmışken, katılım bankaları ise %24,12 ile 2008 yılında ulaşmıştır.

Tablo 8. Katılım Bankalarının Net Kâr Gelişimi

Yıllar	Dönem Kârı (Milyon TL)	Değişim Oranı (%)	Ortalama Özkaynak Kârlılığı (%)	Mevduat Bankalarının OÖK (%)
2008	647	22,77	24,12	19,86
2009	705	8,96	18,99	25,24
2010	760	7,80	16,86	22,17
2011	803	5,66	14,84	16,76
2012	916	14,07	14,69	16,81
2013	1.052	14,85	13,75	15,11
2014	144	-86,41	1,58	13,29
2015	405	181,25	4,08	11,96
2016	1.106	173,09	10,69	14,95
2017	1.583	43,13	13,50	16,52
2018	2.123	34,11	14,96	14,95
2019	2.433	14,60	13,38	11,05

Kaynak: Tablo, www.tkbb.org.tr ve www.bddk.org.tr internet sitesinden elde edilen verilerle yazarlar tarafından hazırlanmıştır.

5.6. Katılım Bankalarının Şube ve Personel Gelişimi

Tablo 9’da ise katılım bankalarının şube ve personel sayılarına yer verilmiştir. Katılım bankalarının şube sayıları incelendiğinde, 2016 yılında bir önceki yıla göre %11,2’lik bir azalma yaşanırken, diğer yıllarda sürekli bir artış olmuştur. En yüksek şube sayısına ise 1.122 adet ile 2019 yılında ulaşılmıştır. Bu durum katılım bankalarının şubeleşmeye ve genişlemeye devam ettiğinin bir göstergesidir. Ayrıca 2019 yılında Türkiye Emlak Katılım Bankası’nın da kurulması ve faaliyetlerine başlaması ile takip eden yıllarda bu rakamın daha da artacağını söylemek mümkündür. Bunun yanında mevduat bankalarının 2014 yılından 2019 yılına kadar 1.046 şube kapattığı göz önünde bulundurulmalıdır (www.tbb.org, 2020). Katılım bankalarının personel sayıları incelendiğinde ise, 2014 ve 2016 yıllarında azalma yaşanırken kalan yıllarda sürekli bir artış söz konusudur. Katılım bankaları en yüksek personel sayısına 16.763 çalışan ile 2013 yılında ulaşmıştır. Yeni kurulan katılım bankalarının şubeleşmeye gitmesi ile personel sayısının bu rakamın üzerine çıkması mümkündür. Mevduat bankalarında ise 2015 yılından 2019 yılına kadar toplam çalışan sayısında 12.878 kişilik azalma yaşanmıştır (www.bddk.org, 2020).

Tablo 9. Katılım Bankaları Şube ve Personel Gelişimi

Yıllar	Şube Sayısı	Şube Sayısı Değişim Oranı (%)	Personel Sayısı	Personel Sayısı Değişim Oranı (%)
2008	530	25,59	11.022	19,61
2009	560	5,66	11.802	7,08
2010	607	8,39	12.677	7,41
2011	685	12,85	13.857	9,31
2012	829	21,02	15.857	14,43
2013	966	16,53	16.763	5,71
2014	990	2,38	16.270	-2,94
2015	1.080	9,09	16.554	1,76
2016	959	-11,20	14.465	-12,62
2017	1.032	7,61	15.029	3,90
2018	1.122	8,72	15.654	4,16
2019	1.179	5,08	16.040	2,47

Kaynak: Tablo, www.tkbb.org.tr internet sitesinden elde edilen verilerle yazarlar tarafından hazırlanmıştır.

6. KATILIM BANKALARININ TEMEL SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

İslam toplumunun ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarını düzenleyen ve İslami finansal sistemin de temel çerçevesini oluşturan şariat adı altında birtakım kural ve yasalar bulunmaktadır. Bu kapsamda İslami finans sisteminin temel ilkeleri aşağıdaki şekilde sıralanabilmektedir (Ayrıçay, Ada ve Kaya, 2013):

- Faiz yasağı,
- Risk paylaşımı,
- Potansiyel sermaye olarak para,
- Spekülatif davranışların yasaklanması,
- Sözleşmelerin kutsallığı,
- İslamiyet'in uygun gördüğü faaliyetler.

Katılım bankalarının temel felsefesi, karşılıklı risk paylaşımına dayandığından dolayı önceden belirlenmiş bir faiz yerine, elde edilen kâr veya zarara katılım vardır. Bu durum katılım bankalarının sorunlarından birisini karşımıza çıkarmaktadır. Yapılan ampirik araştırmalarda zarara katılım söz konusu olduğunda potansiyel müşterilerin paralarını katılım bankalarında değerlendirmekten kaçındıkları görülmektedir (Şahin, 2018; Özen, Şenyıldız ve Akarbulut, 2016). Bu sorun, kişilerin faiz ve kâr/zarar arasındaki ayrımı tam olarak bilmediklerini bizlere göstermektedir. Bunun yanında katılım bankalarının bilinirliğinin az olması da karşılaşılan sorunlardan birisidir. Katılım bankalarının reklam ve tanıtımının konvansiyonel bankalara oranla daha az olması, müşteriler tarafından tercih edilmede daha alt sıralarda kalmasına neden olmaktadır. Yapılan çalışmalarda, katılım bankaları hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığını belirtenlerin oranı azımsanmayacak bir seviyededir (Özen vd., 2016; Toraman, Ata ve Buğan, 2015; Çobankaya, 2014). Bu sorunların ortak noktası katılım bankacılığı hakkındaki bilgi

eksikliğidir. Mevcut olan bilgi eksikliğini ortadan kaldırmak ve tanınırlığını artırmak için katılım bankalarının, daha aktif olarak reklam ve tanıtım faaliyetlerinde bulunması gerekmektedir. Böylece müşteri potansiyeli artarak daha hızlı büyüme trendine girilmesi mümkündür.

Katılım bankalarının karşılaştığı sorunlardan bir diğeri de faizsiz bankacılık konusunda eğitilmiş personel sıkıntısı yaşamasıdır (Bozkurt, 2018; Kınalı, 2012). Alanında uzman katılım bankası personelinin olmaması katılım bankaları ve sektör açısından farklı sorunları beraberinde getirmektedir. Nitekim alanında uzman olmayan personelin faizsiz sistemin işleyişini müşteriye aktarmaması ve yine faizsiz hizmet ve ürünleri açıklayamaması potansiyel müşterileri katılım bankalarından uzaklaştıracaktır (Duramaz, 2018). Bu sorun, İslami finans alanında eğitim veren kurumların açılması ve katılım bankalarının personel ihtiyacını buralardan giderme yoluna gitmesi ile çözülebilir. Günümüzde İslami finans alanında sadece iki üniversitede (KTO Karatay Üniversitesi ve İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi) lisans eğitimi verilmektedir. Bu sayının daha da yüksek olması ve TKBB bünyesindeki eğitimlerin artırılması arzu edilen bir durumdur.

Katılım bankalarında murabaha, mudarebe, müşareke, icare, karz-ı hasen, selem ve istisna gibi çeşitli fon kullandırma yöntemleri mevcuttur. Türkiye’de bu yöntemler içinde en çok tercih edileni murabaha yöntemidir. Toplanan fonların yaklaşık %80-90 civarı murabaha yöntemi ile değerlendirilmektedir (Bozkurt, 2016). Bu yöntemde katılım bankası, müşterisinin ihtiyaç duyduğu bir malı peşin olarak satın alıp, kârını ekleyerek müşteriye vadeli olarak satar. Burada malın alım satımı esnasında vekâlet yönteminin kullanılması ve katılım bankalarının uyguladıkları kâr oranında piyasadaki yaygın faiz oranlarını esas almaları müşteriler açısından olumsuz algılanmaktadır (Yanık ve Erden, 2019). Bu sorunun çözümü için, kâra ve zarara katılım prensibiyle çalışan katılım bankalarının, bu prensibe daha uygun olan mudarebe (emek-sermaye ortaklığı) ve müşareke (sermaye ortaklığı) yöntemlerini daha fazla kullanması önem kazanmaktadır.

7. SONUÇ

Faizsiz bankacılığın temel felsefesi, kâr ve zarara katılma esasına göre çalışan kuruluşlar olarak İslam dininin faizi kesin olarak yasaklaması prensibinden hareketle hem ekonomik hem de sosyal bir işlevi yerine getirme olgusuna dayanmaktadır. Söz konusu kuruluşlar için dünyada İslami temellere dayalı olmaları sebebiyle “İslam Bankacılığı”, faizsiz olmalarından hareketle “Faizsiz Bankacılık”, Türkiye’de ise kâr zarar ortaklığı sağlaması nedeniyle “Katılım Bankaları” kavramları yaygın olarak kullanılmaktadır.

Modern anlamda İslami bankacılık faaliyeti gösteren ilk faizsiz banka olarak, 1963 yılında Mısır’da bulunan Mith Gamr kasabasında Ahmed en-Neccar tarafından kurulan banka gösterilmektedir. Bunun dışında 1974 yılında kurulan İslam Kalkınma Bankası’nı ve 1975 yılında kurulan Dubai İslam Bankası’nı ilk özel İslami ticaret bankasına örnek olarak gösterilen yaklaşımlar da bulunmaktadır.

Türkiye’de katılım bankacılığının temeli, 16.12.1983 tarihli Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile atılmıştır. Bu kararname ile Türkiye’de Özel Finans Kurumu (ÖFK) adı altında faizsiz işlem yapma prensibine sahip olan kuruluşların kurulmasına imkân tanınmıştır. Bu sayede faiz hassasiyetine sahip olan ve parasını ticari bankalarda değerlendirmek istemeyen, kamuoyunda “yeşil sermaye” adı ile anılan önemli bir kitlenin “yastık altında” tuttuğu parasını ekonomiye kazandırmak amaçlanmıştır. Bu tarihten sonra ilki “Albaraka Türk Özel Finans Kurumu” olmak üzere toplam altı tane özel finans kurumu kurulmuştur. 19.10.2005 tarihinde kabul edilen ve 01.11.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ile Özel Finans Kurumları’nın isimleri “Katılım Bankası” olarak değiştirilmiştir. Ayrıca ÖFK’ların bağlı oldukları Özel Finans Kurumları Birliği’nin ismi de “Türkiye Katılım Bankaları Birliği” olarak değiştirilmiştir. 2019 yılı itibarıyla altı katılım bankası sektörde faaliyet göstermektedir.

Bankacılık sektöründe giderek daha büyük bir paya sahip olmaya başlayan katılım bankaları, faaliyetlerinde geleneksel bankacılık sisteminde kullanılan tekniklerden de yararlanarak, farklı bir bakış açısıyla kullanılmayan fonları ekonomiye kazandırmaktadır. Katılım bankalarının bankacılık sektöründe arzu edilen hedeflere ulaşabilmesini engelleyen bir takım temel sorunlar bulunmaktadır. Bu temel sorunları ve çözüm önerileri olarak şunları sıralayabiliriz:

a. Katılım bankacılığı hakkında toplumdaki bilgi eksikliği.

Bu sorunun çözümü için katılım bankaları tarafından daha geniş kitlelere hitap edecek reklam ve tanıtım faaliyetleri gerçekleştirilmelidir. Ayrıca katılım bankaları ile ilgili günümüze kadar yapılan akademik çalışmalar neticesinde ortaya çıkan sorunların irdelenmesi ve çözüm önerilerinin hayata geçirilmesi de bankaların müşteri kazanımında önemli bir konudur.

b. Katılım bankacılığı alanında eğitilmiş personel sıkıntısı.

Bu sorun müşteri memnuniyeti açısından önemli bir yerdedir. Faizsiz bankacılık hakkında yeterli eğitime ve bilgiye sahip olmayan kişilerin müşterilere çalışma prensiplerini anlatmaları çok kolay olmamaktadır. Bundan dolayı İslami bankacılık alanında yeterli düzeyde bir eğitim alınması önem kazanmaktadır. Burada yük, üniversitelere düşmektedir. Özellikle çoğu üniversitede bazı bölümlerin eskisi gibi öğrenci çekmediği görülmektedir. Bu bölümlerin yerine, devlet desteği ile üç bankanın daha piyasaya girmesi ile personel ihtiyacı artacak olan katılım bankalarına personel yetiştirmek amacıyla İslami Finans bölümlerinin açılması daha doğru bir karar olacaktır. Ülkemizde son yıllarda üniversitelerde sınırlı sayıda olan faizsiz bankacılık üzerine faaliyet gösteren araştırma merkezlerinin sayılarının artırılması da yerinde bir uygulama olacaktır.

c. Murabaha yöntemine yönelik eleştiriler.

Katılım bankaları, adından da anlaşılacağı üzere kâra ve zarara katılım prensibine göre hareket ederler. Ancak murabaha yöntemi söz konusu prensibin dışında kalmaktadır. Çünkü katılım bankası peşin aldığı malı müşterisine kârını ekleyerek satar ve bu kâr banka için garanti altındadır. Müşteri aldığı maldan ileride zarar etse bile banka bu durumdan etkilenmez. Ayrıca uyguladığı kâr oranı, konvansiyonel bankaların uyguladığı faiz oranına çok yakındır. Bu gibi durumlar müşterilerin, katılım bankaları ile konvansiyonel bankaları aynı görmesine sebep

olmaktadır. İslami finansın gelişmiş olduğu Malezya, Birleşik Arap Emirlikleri ve Pakistan gibi ülkelerde toplanan fonların murabaha yönteminde değerlendirilme oranı %50'nin altında iken ülkemizde bu oran çok daha fazladır. Kâra ve zarara katılım prensibine daha uygun olan mudarebe ve müşareke yöntemlerinin aktif kullanılması, katılım bankalarına olan olumsuz bakış açısını değiştirecektir.

Sonuç olarak, yukarıda sıralanan sorunların ivedilikle giderilmesi nispetinde katılım bankaları müşteri sayılarını maksimum seviyeye yükseltebileceklerdir. Dolayısıyla katılım bankalarının mevcut durumda %7,25'ine sahip oldukları pazar payını, 2025 hedefleri olan %15 seviyelerine çıkarmaları kuvvetle muhtemeldir.

KAYNAKÇA

- Alrifai, T. (2017). *İslami Finans ve Yeni Finansal Sistem*. (B. Satılmış, Çeviri), Ankara: Buzdağı Yayınevi.
- Apak, S. ve Açıkgöz, A.F. (2011). Türkiye'de Katılım Bankacılığının Bankacılık Sektöründeki Yeri ve Finansal İstikrara Katkısı, *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 70-85.
- Atar, A. (2017). Başlangıcından Günümüze Dünyada ve Türkiye'de İslami Bankacılığın Genel Durumu, *Journal of History Culture and Art Research*, 6 (4), 1029-1062.
- Ayrıçay, Y., Ada, Ş. ve Kaya, A. (2016). Katılım Bankacılığının Gelişiminin Önündeki Engeller: Bir Alan Araştırması, *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3 (1), 119-137.
- Ayub, M. (2017). *İslami Finansı Anlamak*. (S. Akten Çürük, R. Parlakkaya, Çeviri Ed.) İstanbul: İktisat Yayınları.
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK). *Aylık Bankacılık Sektörü Verileri (Temel Gösterim)*. <https://www.bddk.org.tr/BultenAylık/> (Erişim Tarihi: 23.11.2020)
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) (Aralık 2010). *Sorularla Basel III*. https://www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/duyuru_basel_0001_53.pdf (Erişim Tarihi: 07.01.2021)
- Baykara, H. V. (2012) *Katılım Bankalarında Etkinlik ve Verimlilik Analizi*. Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tokat.
- Bozkurt, A. (2018). *Müşterilerin Katılım Bankalarını Tercih Etme Sebeplerinin İncelenmesi: Sivas İli Örneği*. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas.
- Bozkurt, S. (2016). *İslami Finansın Temelleri, Araçları ve Uygulamaları*. <https://www.linkedin.com/pulse/islami-finansin-temelleri-araclari-ve-uygulamaları-said-bozkurt?forceNoSplash=true> (Erişim Tarihi: 25.08.2019)
- Cevik, S. and Charap, J. (2011). *The Behavior of Conventional and Islamic Bank Deposit Returns in Malaysia and Turkey*, IMF Working Paper, 11/156. <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2016/12/31/The-Behavior-of-Conventional->

- [and-Islamic-Bank-Deposit>Returns-in-Malaysia-and-Turkey-25017](#) (Erişim Tarihi: 07.01.2021)
- Coşkun, A. (2008). *Katılım Bankalarının Bankacılık Sektöründeki Yeri ve Önemi*. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Çetin. A. (2018). *Katılım ve Mevduat Bankalarının Piyasa Etkinliğinin Karşılaştırmalı Analizi ve Bir Uygulama*. TBB Yayınları, ISBN 978-605-5327-94-1.
- Çobankaya F. T. (2014) *Katılım Bankalarının Türkiye'deki Farkındalık Düzeyinin Tespiti: Batı Akdeniz Bölgesinde Bir Araştırma*. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta.
- Dizgil, E. (2017). Türkiye'deki Mevduat Bankalarının Karlılığını Etkileyen Mikro Düzeyli Faktörler Üzerine Ampirik Bir Araştırma, *BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar*, 11 (2), 31-52.
- Duramaz, S. (2018). *Katılım Bankalarının Talep Yapısının Belirlenmesine Yönelik Alan Araştırması: Ege Bölgesi Örneği*, Katılım Finansmanında Yeni Yaklaşımlar, TKBB Yayınları. <http://www.tkbb.org.tr/Documents/Yonetmelikler/Katilim-Finansmaninda-Yeni-Yaklasimlar.pdf> (Erişim Tarihi: 28.08.2019)
- Gökçen, G. ve Gönen, İ. (2017). Katılım Bankalarının Finans Sektörü İçindeki Yeri ve Katılım Bankalarına Yönelik Müşteri Algısı, *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2 (1), 61-77.
- Gündoğdu, A. (2018). Türkiye'de Katılım Bankalarının Finansal Performansının Gri İlişki Analizi ile Ölçülmesi. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 17. ÜİK Özel Sayısı, 201-214.
- Hazar, A., Babuşçu, Ş., Tekindal, M.A. ve Köksal, M.O. (2018). Bankacılık Sektöründe Sermaye Yeterliliği Rasyosunu Belirleyen Risklerin Analizi. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 20, 135-150.
- Ibrahim, M. (2015). A Comparative Study of Financial Performance between Conventional and Islamic Banking in United Arab Emirates, *International Journal of Economics and Financial Issues*, 5 (4), 868-874.
- Islamic Financial Services Board, (2020), *Islamic Financial Services Industry Stability Report*. <https://www.ifsb.org/sec03.php> (Erişim Tarihi: 23.11.2020)
- Islamic Financial Services Board. (2019). *Islamic Financial Services Industry Stability Report*. <https://www.ifsb.org/sec03.php> (Erişim Tarihi: 04.09.2019)
- Islamic Financial Services Board. (2018). *Islamic Financial Services Industry Stability Report*. <https://www.ifsb.org/sec03.php> (Erişim Tarihi: 04.09.2019)
- Islamic Financial Services Board. (2017). *Islamic Financial Services Industry Stability Report*. <https://www.ifsb.org/sec03.php> (Erişim Tarihi: 04.09.2019)
- Islamic Financial Services Board. (2016). *Islamic Financial Services Industry Stability Report*. <https://www.ifsb.org/sec03.php> (Erişim Tarihi: 04.09.2019)
- Islamic Financial Services Board. (2015). *Islamic Financial Services Industry Stability Report*. <https://www.ifsb.org/sec03.php> (Erişim Tarihi: 04.09.2019)

- Islamic Financial Services Board. (2014). *Islamic Financial Services Industry Stability Report*. <https://www.ifsb.org/sec03.php> (Erişim Tarihi: 04.09.2019)
- Islamic Financial Services Board. (2013). *Islamic Financial Services Industry Stability Report*. <https://www.ifsb.org/sec03.php> (Erişim Tarihi: 04.09.2019)
- Kınalı, F. (2012). *Faizsiz Sistemde Bankacılık Anlayışı ve Kredi İşlemleri*. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Mousa, T. A. (2016). Measuring Financial Performance Based on CAMEL Rating Model on Islamic Banks in Jordan, *Journal of Advanced Social Research*, 6 (11), 1-10. ISSN: 2231-8275.
- Özen, E., Şenyıldız, L. ve Akarbulut, K. (2016). Faizsiz Bankacılık Algısı: Uşak İli Örneği, *Journal of Accounting Finance and Auditing Studies*, 2 (4), 1-19.
- Şahin, A. (2018, Mayıs). Katılım Bankacılığına İlişkin Algı Düzeyinin Belirlenmesine Yönelik Bir Çalışma. 1. Uluslararası Bankacılık Kongresi, Ankara.
- T. C. Avrupa Birliği Bakanlığı Ekonomik ve Mali Politikalar Başkanlığı. (Bilgi Notu) *BDDK Tarafından Yayınlanan Basel-III Yönetmelikleri*. https://www.ab.gov.tr/files/EMPB/web_dosyaları/bddk_basel_iii_internet_icerigi.pdf (Erişim Tarihi: 07.01.2021)
- Tasfiye Halinde İhlas Finans Kurumu A. Ş. (01.01.2012 – 31.12.2012 Faaliyet Dönemi) *Tasfiye Kurulu Faaliyet Raporu*. http://www.ifk.com.tr/data/tasfiye-kurulu-karar-raporlari/a_2012_tasfiye_kurulu_faaliyet_raporu.pdf (Erişim Tarihi: 02.09.2019)
- Toraman, C., Ata, H. A. ve Buğan, M. F. (2015). İslami Bankacılık Faaliyetlerine Yönelik Müşteri Algısı Üzerine Bir Araştırma, *Gaziantep University Journal of Social Sciences*. 14 (4), 761-779.
- Türkiye Bankalar Birliği (TBB). *İstatistik Raporlar*. <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistik-raporlar> (Erişim Tarihi: 23.11.2020)
- Türkiye Katılım Bankaları Birliği (TKBB). *Sektör Mukayese Raporu*. <http://www.tkbb.org.tr/veri-seti> (Erişim Tarihi: 23.11.2020)
- Ustaoglu, D. (2014). *Türkiye’de Katılım Bankacılığı Sektördeki Yeri ve Önemi*. Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aydın.
- Yanık, R. ve Erden, B. (2019). Katılım Bankalarının Faizsiz Bankacılık Prensiplerine Göre Denetimi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *International Journal of Academic Value Studies*, 5 (1), 186-198.

